

Lingvistika

Antica Menac

JOŠ O PREDMETU I NAZIVU KONTRASTIVNE LINGVISTIKE

Kontrastivna lingvistika posljednjih godina nalazi sve više sljedbenika i iznosi pred znanstvenu javnost sve brojnije i bogatije rezultate svojih istraživanja. Već je sada potpuno jasno da ti rezultati donose mnogostruku korist, i to na različitim područjima: u prvom redu proučavaju se i ističu punktovi sličnosti i razlika dvaju kontrastiranih jezika na različitim razinama. Osim toga, svaki od njih posebno, bio to polazni jezik ili jezik-cilj,¹ dobiva novo osvjetljenje te na površinu izbijaju mnoge crte koje pri istraživanju opisnom metodom nisu dolazile do izražaja, odnosno nisu pokazivale diferencijalnih osobitosti u usporedbi s drugim crtama. Veoma mnogo može se očekivati od kontrastivne analize i na primjenjenom planu, u prvom redu u izradi nastavnih programa, a na njihovo osnovi i u izradi udžbenika, pri čemu treba da i nastavni programi i udžbenici baziraju redoslijed i postupnost nastavnog materijala na elementima sličnosti i razlika materinskog i stranog jezika, uvezvi ujedno u obzir njihovu važnost i frekventnost. Ako je takva primjena kontrastivne analize potvrđena studioznom analizom pogrešaka, moći će se od takvih programa i udžbenika očekivati da će maksimalno postići svoju svrhu.²

Ako uzmemo za polaznu točku ruski jezik,³ možemo s punim uvjerenjem reći da je sustav ruskog jezika detaljno proučen, da postoji opis različitih razina toga jezika i za različite namjene, pa kao rezultat toga postoje i gramatike različitog tipa — znanstvene, opisne, školske i dr., a isto tako udžbenici i priručnici različitog tipa i namjene.

No za strance koji uče ruski jezik, nije uvijek dovoljno ono što mogu dozнати iz gramatika i udžbenika. Pojavljuje se čitav niz teškoća koje ti radovi ne mogu predvidjeti: različitost sustava ruskog i materinskog jezika učenika,

¹ Termini prema prof. dru R. Filipoviću. V. *Kontakti jezika u teoriji i praksi*, str. 71. i dalje.

² Kakvi mogu biti i znanstveni i praktički rezultati rada na kontrastivnoj analizi, najbolje pokazuje rad *Općejugoslavenskog kontrastivnog projekta hrvatskosrpsko-engleskog jezika* pod vodstvom prof. Filipovića, napose znanstveni rezultati u publikacijama pod nazivom *Reports* (1—7) i *Studies* (1—5), i primjenjeno-pedagoški rezultati u publikaciji *Pedagogical Materials* (1).

³ Slijedeći dio članka, u kojem se iznose primjeri (str. 245—247), temelji se na mom referatu *Kontrastivno proučavanje jezika i teorija udžbenika*, održanom na kongresu rusista u Varni (3—8. IX 1973). — A. M.

različito grupiranje pojedinih tipova struktura, s tim u vezi interferencija materinskog jezika, pojava raznih transfera, unutarjezičnih analogija itd. Pogreške, tipične za nosioce jednog jezika, mogu u nekim slučajevima biti tipične i za nosioce drugog jezika, makar ne uvijek u jednakoj mjeri.

Ako uzmemmo kao primjer obično rusko pitanje *Как тебя зовут?*, vidjet ćemo da se u raznim jezicima (a ovdje i u slijedećim primjerima promotrit ćemo odgovarajuće rečenice na engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskem i hrvatskom jeziku) njegovo značenje izriče na drugi način. Tu se ne radi o različitosti gramatičkog sustava ili o strukturi dane rečenice. Doslovni prijevod s istim (ili približno istim) gramatičkim oblicima može se upotrijebiti u svim spomenutim jezicima (*How do they call you?, Comment t'appellent-ils?* ili *Comment t'appelle-t-on?, Wie nennen sie dich? ili Wie nennt man dich?, Come ti chiamano?, Kako te zovu?*). Ali takve se rečenice, premda su gramatički pravilne, u tim jezicima ne upotrebljavaju u danom značenju. Mjesto njih se u nekima od tih jezika upotrebljavaju konstrukcije s povratnim glagolima (*Comment t'appelles-tu?, Come ti chiami?, Kako se zoveš?*), uslijed čega se od predstavnika tih jezika može, pri učenju ruskog jezika, očekivati pogrešna konstrukcija **как ты зовёшься?* — U drugim jezicima, ili u istima, paralelno s navedenima, upotrebljavaju se konstrukcije s imenicom *ime* (*What's your name?, Wie ist dein Name?, Kako ti je ime?*), te se pod njihovim utjecajem može očekivati u ruskom jeziku kod nosilaca tih jezika **Как твоё имя?* — to više što se u ruskom upotrebljava paralelno pitanje *Как твоя фамилия?* — U njemačkom se jeziku u tom značenju upotrebljava nepovratni glagol (*Wie heißt du?*), što može dovesti do prenošenja nepovratnog glagola u ruski jezik (**Как ты зовёшь?*).

Na kolebanje u upotrebi dane konstrukcije ne utječe samo interferencija materinskog jezika nego i unutarjezična analogija u okvirima ruskog kao stranog jezika, u prvom redu u korist glagola *зваться (ako postoji glagoli называть и называться, — zašto da se analogno ne upotrebljavaju i glagoli звать и зваться?), a u drugom redu, u korist glagola называться (može se reći *Как называется эта улица?*, znači, moglo bi se reći *Как ты называешься?*). Te dvije pogreške, izazvane analogijom, dvojakoga su tipa: u prvom slučaju učenici upotrebljavaju glagol зваться, koji se u ruskom jeziku ne upotrebljava; u drugom slučaju upotrebljavaju glagol называться, koji se u ruskom upotrebljava, ali u značenju naziva predmeta i pojava, a ne imena ljudi.

I drugi povratni glagoli čine neke teškoće jer su u jednim jezicima povratni, a u drugima nisu. Doduše, najmanje teškoća nastaje kad je riječ o glagolima s pravim povratnim značenjem tipa умываться, причёсываться, kod kojih je subjekt glagolske radnje istodobno i njegov objekt; takvi su glagoli povratni u većini navedenih jezika: to wash (oneself); se laver, se peigner; sich waschen, sich kämmen; lavarsi, pettinarsi; umivati se, češljati se. Neke teškoće nastaju kod glagola tipa смеяться, koji su povratni u slavenskim jezicima (npr. hrv. smijati se), a u drugima — nepovratni (to laugh, rire, lachen, ridere). Kod predstavnika tih jezika pojavljuje se pogreška upotrebljavanjem glagola *смеять (*он часто смеёт), koji u ruskom jeziku ne postoji, a kod predstavnika hrvatskosrpskog jezika — pogreška premetanjem povratne čestice (*он ся часто смеёт). Značenje uzajamnosti u vršenju radnje u ruskom se jeziku često, ali ne uvijek, izriče glagolima s česticom -ся: браниться, ссориться, целоваться, ali ljubitъ друг друга, понимать друг друга. Značenje они любятъ друг друга izriče se u većini drugih jezika povratnim oblicima: ils

s'aiment, sie lieben sich, essi si amano, oni se vole, ali također they love each other, sie lieben einander. Očekivana pogreška *они любятся може nastati interferencijom materinskog jezika, ako se u njemu upotrebljava povratni oblik, ili unatarjezičnom analogijom na temelju primjera они целуются, они браняются i dr.

Još mnogo veću rasprostranjenost imaju teškoće u vezi s upotrebot zamjenica, i to ne toliko zato što bi se njihova upotreba u navedenim jezicima bitno razlikovala, nego zato što zamjenice imaju distribuciju visoke čestotnosti, pa se i manja odstupanja mnogostruko osjeti. Uzmem li za primjer lične zamjenice, vidjet ćemo da se njihova upotreba u navedenim jezicima u osnovi podudara s ruskim. Iznimka je, s jedne strane, engleski jezik i njegovo nerazlikovanje na suvremenoj etapi kategorija »ti« i »vi«, iz kojeg nastaju nesporazumi gramatičko-semantičkog i drugog tipa. S druge strane, iznimka su i jezici koji u 3. licu razlikuju rod ne samo u jednini nego i u množini, za razliku od ruskog, koji je u množini izgubio kategoriju roda; to su francuski i talijanski jezik, koji u množini, kao i u jednini, imaju dva roda (ils — elles, essi — esse), i hrvatski, koji ima tri roda (oni — one — ona). Zato je, na primjer, kod naših učenika česta pojava da u ruskom jeziku daju oznake roda zamjenicama, pa i drugim riječima, u množini (*оне сказала).

Razlike nastaju i u upotrebi različitih oblika ličnih zamjenica u zavisnosti od njihove naglašenosti ili nenaglašenosti. Posebni enklitički oblici postoje u nekim od navedenih jezika samo u kosim padežima, u drugima pak i u nominativu. U ruskom jeziku nema posebnih enklitičkih oblika, i naglašenost zamjenice dobiva svoju realizaciju mjestom u rečenici, pa također logičkim naglaskom. Red riječi, posebno ličnih zamjenica, u ruskom je jeziku prilično slobodan. No ta sloboda ima svoje sintaktičke i stilističke okvire i zato predstavlja za strance dosta veliku teškoću, to više što se postojeći opis ruskog reda riječi ne može smatrati do kraja obrađenim. Nije sasvim osvijetljeno ni pitanje obvezatne i neobvezatne upotrebe ličnih zamjenica uz glagole, osobito slučajevi kad njihova upotreba nije izazvana gramatičkim, nego stilističkim potrebama.

I prisvojne su zamjenice zanimljiv slučaj za kontrastivnu analizu. Njihovo se značenje u spomenutim jezicima uglavnom poklapa, ali pritom treba reći da ono nije uvijek, kako se na prvi pogled čini, prisvojno, posesivno. Osim takvog značenja posesivnosti (*moj kaput*, tj. kaput koji sam ja kupio, koji je moje vlasništvo) one imaju i druga značenja, na primjer: značenje pripadnosti dijela cjelini (*moja ruka*, tj. dio moga tijela, dio mene), značenje odnosa (*moj otac*, *moj prijatelj*, *moj neprijatelj*, tj. otac, prijatelj, neprijatelj meni, u odnosu prema meni), značenje obrnute pripadnosti (*moj grad*, tj. grad u kojem živim, kojemu pripadam, kojega sam stanovnik, *moj učitelj*, tj. učitelj koji me uči, čiji sam učenik) itd. Tako se samo prvo značenje (prava posesivnost) suprostavlja svima ostalima jer samo u njemu lice na koje se odnosi prisvojna zamjenica nastupa kao »vlasnik«: *moj kaput*, *moj televizor*, *moja olovka* — ja sam njihov vlasnik. Kod drugih značenja imamo dva slučaja: 1) lice na koje se odnosi prisvojna zamjenica nastupa u istom svojstvu kao i lice određeno tom zamjenicom: *moj brat*, *moj prijatelj*, *moj neprijatelj* — ja sam njegov brat, njegov prijatelj, njegov neprijatelj; 2) lice na koje se zamjenica odnosi nastupa u drugom, ali stalnom, određenom svojstvu: *moj otac*, *moja baka*, *moj grad*, *moj učitelj* — ja sam njegov sin, njen unuk, njegov stanovnik, njegov učenik.

Naravno da može biti i više značajnih slučajeva. *Moja knjiga* može značiti 'moje vlasništvo' ili 'moje djelo' prema tome jesam li je ja kupio ili napisao, pa u vezi s time nalazimo komplementarni odnos 'njen vlasnik' ili 'njen autor'. Tako i *moj stroj, moja kuća, moj restoran* itd., uz značenje vlasništva, mogu označivati i 'stroj za kojim radim', 'kuća u kojoj stanujem', 'restoran u kojem se hranim' i onda sam ja ili 'njihov vlasnik' ili 'njegov radnik', 'njen stanar', 'njegov posjetilac' itd. Više značajnost može biti određena i drugim mjerilima, pa npr. *moja žena*, uz obično značenje odnosa, s komplementarnim značenjem 'njen muž', može u drugom historijskom ili socijalnom kontekstu imati pravo posesivno značenje, značenje vlasništva, s komplementarnim odnosom — 'njen gazda', 'njen vlasnik' itd.

Sva navedena značenja, koliko god bila različita i komplikirana, svojstvena su prisvojnim zamjenicama uglavnom svih navedenih jezika i tu bi se, vjerojum, kontrastivnom analizom moglo doći do prilično oskudnih rezultata. Međutim, frekvencija i distribucija tih zamjenica umnogome se razlikuju od jezika do jezika.

U gramatikama se daje opis određene vrste riječi, njezine promjene i osnovne upotrebe, ali se obično malo govori o tome kad se ona može izostaviti ili zamijeniti drugom vrstom riječi. Upravo tu može se očekivati da će kontrastivna analiza otkriti svojevrsne karakteristike pojedinih jezika. Na primjer, ako su i u ruskom, i u drugim jezicima sasvim normalne veze tipa *moj otac, moj kaput, moja ruka*, to ne znači da u raznim kontekstima prisvojna zamjenica ostaje uz svoju imenicu. Ovdje ne mislim na tipično slavensku zamjenu zamjenica tipa *moj zamjenicom svoj*, koja predstavlja određenu teškoću za Neslavene. Imam u vidu čestoću upotrebe prisvojnih zamjenica u raznim kontekstima, njihovo izostavljanje i zamjenu drugim riječima. Umjesto moj brat kažu na ruskom ponekad samo brat, a ponekad brat u menja (moj brat bolen — brat bolen — brat u menja bolen.) U hrvatskom donekle slično: *moj je brat bolestan, brat je bolestan i brat mi je bolestan*. No kakvo dodatno značenje, kakvu stilističku vrijednost, koju upotrebnu sferu ima svaka od tih varijanata? I mogu li se analogne zamjene činiti i s imenicama tipa *grad, neprijatelj* i dr.? Kakva je upotreba prisvojne zamjenice uz kakve imenice i u kojim kontekstima potrebna, nije do kraja određeno, a potrebno je da se odredi. Zna se, na primjer, da u engleskom jeziku prisvojne zamjenice imaju širu distribuciju nego u drugim jezicima, pa su engleske konstrukcije *I take off my coat, I read my newspaper, I have my breakfast* za nosioce drugih jezika neobične, i plodno su tlo za interferenciju njihova materinskog jezika, jednako kao i za interferenciju engleskog jezika kad Englezi uče neki drugi jezik. Velikom čestoćom upotrebe prisvojnih zamjenica engleski se jezik suprotstavlja ostalim navedenim jezicima. Drugi se jezici, svaki posebno, suprotstavljaju ostalima pojedinim karakterističnim tipovima upotrebe (npr. — u okviru ovoga o čemu smo upravo govorili — ruski, kad prisvojnu zamjenicu zamjenjuje konstrukcijom *y menja*, ili hrvatski, kad je zamjenjuje dativom lične zamjenice), ali treba pokazati kakva je distribucija, kakva rasprostranjenost, kakva stilistička vrijednost te upotrebe.

Vjerujem da će u tom istraživanju dati svoj ozbiljan prilog i Petojevični kontrastivni projekt Instituta za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u kojem se provodi kontrastivna analiza francuskog, njemačkog, ruskog, španjolskog i talijanskog jezika s hrvatskim književnim jezikom.

Potrebno je, međutim, raščistiti veoma važno pitanje: mogu li se kontrastivno proučavati međusobno srodni jezici? Prema klasifikaciji C. Hodgea⁴ istraživanje srodnih jezika ulazi u područje komparativne lingvistike i djelatnost je komparativne analize, dok istraživanje nesrodnih jezika ulazi u područje kontrastivne lingvistike i djelatnost je kontrastivne analize.

Ta je Hodgeova podjela nastala u jeku diskusije o tome može li se kontrastivnoj analizi priznati pravo na opstanak u lingvistici; možda je nastala i kao reakcija na opiranje J. Ellisa⁵ da se kontrastivna lingvistika izdvoji iz komparativne lingvistike.

Međutim, u vezi s Ellisom treba uočiti dvije stvari. Prva je njegov prijedlog da se u komparativnoj lingvistici izvrši klasifikacija na dva nivoa: 1. komparacija s općenitim ciljevima i 2. komparacija sa specifičnim ciljevima.⁵ Druga je njegova definicija komparativne filologije kao usporedbi jezika koji su genetski srodni, s ciljem da se uspostave odnosi i rekonstruiraju originalni oblici.⁵ U toj Ellisovoj definiciji vidimo dva bitna elementa:

1. Što se uspoređuje? — Genetski srodni jezici.

2. S kojim se ciljem uspoređuju? Da se uspostave odnosi i rekonstruiraju originalni oblici.

Međutim, ta dva elementa ne bi uvijek morala biti povezana. Genetski srodni jezici ne moraju se usporedivati isključivo sa spomenutim ciljem. Ako bi se tu primjenila ona Ellisova klasifikacija dvaju nivoa — komparacija s općenitim ciljevima i komparacija sa specifičnim ciljevima — genetski srodni jezici mogli bi se usporedivati ili s općenitim ciljem (uspoređivanje elemenata dvaju ili više jezika na sinhronom planu radi utvrđivanja sličnosti i razlika) ili sa specifičnim ciljem (na dijahronom planu, radi rekonstrukcije originalnih oblika).

Cini se da lingvistika posljednjih godina upravo i ide tim putem. S jedne strane, komparativna (poredbena) lingvistika srodnih jezika (slavenskih, romanskih, germanskih itd.) sa svojom bogatom tradicijom ostaje okrenuta dijahronom istraživanju, a s druge strane — kontrastivna lingvistika sve više obuhvaća svojim istraživanjem i genetski nesrodne i srodne jezike.

Buran razvitak rusistike posljednjih desetljeća uvjetovao je i istraživanja na kontrastivnom planu, i to u prvom redu u usporedbi s drugim slavenskim jezicima. Mnogo je na tom području učinjeno u Čehoslovačkoj, gdje konfrontativni (= kontrastivni) pristup proučavanju jezika, kako kaže S. Jelínek,⁶ ima još od tridesetih godina tradiciju, koja se vezuje na prašku lingvističku školu. Iz Čehoslovačke je potekao i jedan od fundamentalnih radova na slavenskom kontrastivnom planu,⁷ na koji su se kasnije nadovezali mnogi drugi.

Važan skup za razmjenu misli o rusko-slavenskim razlikama bio je simpozij na temu »Lingvističke osnove i metodski problemi interferencije pri

⁴ C. Hodge, "A Contrastive Note", *Anthropological Linguistics*, Vol. 10, № 2, 1968 — Citirano prema R. Filipoviću, *op. cit.*, str. 58.

⁵ J. Ellis, *Towards a General Comparative Linguistics*, Mouton, The Hague 1966. — Citirano prema R. Filipoviću, *op. cit.*, str. 55.

⁶ Stanislav Jelínek, »O didaktických aspektech konfrontace ruštiny s češtinou«, *Filologické studie*, IV, Universita Karlova, Praha 1973, str. 91—103.

⁷ А. В. Исаченко, Грамматический строй русского языка в сопоставлении со словакским, т. I, Братислава 1954, т. II, Братислава 1960.

učenju ruskog jezika kod Slavena»,⁸ održan u Velikom Trnovu 1971. god., a također II međunarodni kongres nastavnika ruskog jezika i književnosti⁹, posvećen problematici udžbenika ruskog jezika, održan 1973. god. u Varni. Na tim dvama skupovima mnogo se čulo o tome koliko se pažnje posvećuje pitanjima jezične interferencije i kako se u svim slavenskim sredinama sve više razvija rad na kontrastivnoj lingvistici. Na tim se pitanjima ozbiljno radi u Sovjetskom Savezu, u Bugarskoj, Čehoslovačkoj, Poljskoj i Jugoslaviji.

Međusobna bliskost slavenskih jezika ne samo da ne smije biti zapreka za njihovo kontrastivno promatranje nego ga mora i poticati; inače »ta provokativna bliskost«, da upotrijebimo riječi sovjetskog lingvista A. A. Reformatskog, izaziva »iskušenje da se izjednači svoje i tude«. Kontrastivno se proučavaju i međusobno najbliže jezici, kao ruski i ukrajinski, ruski i bjeloruski¹⁰ koji pripadaju u istu,istočnu skupinu slavenskih jezika. Ističući potrebu kontrastivnog pristupa u proučavanju slavenskih jezika, Š. Ducar¹¹ iz Čehoslovačke kaže: »Ako dosad ostaje istinitom tvrdnja F. De Saussurea da u jeziku postoje samo razlike, onda će to istinitija biti tvrdnja da je svakom jeziku svojstven njegov vlastiti sistem i da ni najbliže, dodirne točke dvaju jezika ne valja nikad smatrati identičnima na lingvističkom planu. Na praktičkom pak planu, tj. na planu jezične nastave, težeći postepenom usavršavanju znanja jezika, potrebno je neprestano razotkrivati te razlike i odgovarajućim metodama uklanjati negativan utjecaj interferencije.«

Kontrastivni pristup proučavanju genetski srodnih jezika ne samo da je moguć i teoretski fundiran nego je već postao realnost i praksa. Za taj pristup nije presudno do koje su mjere ti jezici među sobom bliski, nego da li se proučavaju znanstvenom metodom kontrastivne analize jednakо kao i međusobno nesrodni jezici.

O tome je bilo govora i u vezi s kontrastivnim proučavanjem engleskog i njemačkog jezika, koji su također međusobno srodni. Na Zagrebačkoj konferenci engleskih kontrastivnih projekata nakon referata E. Königa o englesko-njemačkom kontrastivnom projektu¹² u kojem se primjenjuje transformacijsko-generativna metoda, u diskusiji je rekla Melania Mikeš iz Novog Sada: »Htjela bih nešto dodati diskusiji o tome što treba upotrijebiti na početnoj razini i kako treba početi. To zavisi od tipa kontrastiranih jezika. Ako se kontrastiraju jezici kao što su engleski i njemački, možda nije potrebno početi od dubinske strukture jer se mnoge stvari mogu riješiti na razini površinskih struktura. Ako kontrastirate, na primjer, madžarski i engleski ili madžarski i

⁸ V. Zbornik Лингвистические основы и методические проблемы интерференции при изучении русского языка славянами, София 1973.

⁹ V. Zbornik Второй международный конгресс преподавателей русского языка и литературы — »Теория и практика создания учебников и учебных пособий по русскому языку как иностранному«, София 1973.

¹⁰ V. referate V. I. Masaljskog, L. F. Cipcjure i M. G. Bulahova u zborniku, navedenom pod bilješkom 8, i referat V. Masaljskog i N. Paškovske u zborniku, navedenom pod bilješkom 9.

¹¹ III. Dučar, К некоторым вопросам интерференции русских пассивных и возвратных конструкций применительно к условиям словацкой школы, v. zbornik pod bilješkom 8, str. 179.

¹² Ekkehard König, »Transformational Grammar and Contrastive Analysis«, (A Report on the PAKS Project in Stuttgart). U R. Filipović (ed.), Zagreb Conference on English Contrastive Projects, Zagreb 1971, str. 130—145.

srpskohrvatski jezik, onda morate početi ranije, od dubinske strukture. Princip koji smo prihvatali za našu analizu sastoji se u tome da moramo ići dovoljno duboko da nađemo zajedničku dubinsku strukturu, a onda da kažemo: u tim i tim uvjetima moraju se upotrijebiti ta i ta pravila za madžarski, a ta i ta za srpskohrvatski. Ako imate dva jezika koji međusobno nisu tako udaljeni, npr. engleski i njemački, ne morate ići toliko u dubinu.«¹³

Prema svemu što je rečeno, ukoliko se srodnji jezici proučavaju na planu dijahronije te se želi rekonstruirati njihova povijest i zajedničko podrijetlo, takvo proučavanje ide u područje komparativne (poredbene) lingvistike. Ukoliko se pak oni proučavaju na planu sinhronije, tako da se suprotstavljaju elementi njihovih struktura radi utvrđivanja sličnosti i razlika, takvo proučavanje ide u područje kontrastivne lingvistike i u znanstvenom postupku ne razlikuje se od kontrastivnog proučavanja međusobno nesrodnih jezika.

U vezi s tim možemo ovdje spomenuti prijedlog¹⁴ o tome da bi se razlikoval naziv *kontrastivne lingvistike*, koja proučava nesrodnje jezike, i *konfrontativne lingvistike*, koja proučava srodne jezike.

Izrazi konfrontativan, konfrontiranje, konfrontacija uzeti su iz čehoslovačke lingvističke terminologije (konfrontační itd.), u kojoj, jednako kao i u ruskoj terminologiji сопоставительный itd., označuju 'kontrastivan' — u primjeni na proučavanje i srodnih i nesrodnih jezika. U posljednje vrijeme upotrebljavaju se u češkom i ruskom jeziku paralelno s tim izrazima — doduše, nešto rjeđe — i izrazi kontrastivní, контрастивный — opet bez razlike u značenju.¹⁵

Meni se osobno čini da nema posebne potrebe da se u našu lingvističku terminologiju unosi još jedan niz izraza, osobito ako bi se dvojakošću izraza moralo ukazivati na neku razliku u metodi proučavanja srodnih i nesrodnih jezika. Treba imati na umu da neku oštru granicu između srodnih i nesrodnih jezika nije uvijek lako ni povući. S jedne strane trebalo bi, ako, na primjer, govorimo o slavenskim jezicima, praviti razliku između »najrođnijih« (npr. ruski i ukrajinski, hrvatski i slovenski itd.) i »srodnih« jezika (npr. ruski i poljski, češki i bugarski itd.). S druge strane nastupili bi »nesrođni« jezici, a treba reći da npr. indoevropske jezike nije sasvim jednostavno proglašiti međusobno nesrođnjima.

Stoga je, ponavljam, mnogo sigurnije točno razlikovati cilj istraživanja i znanstveni postupak. Od veće ili manje srodnosti jezika zavisiće nešto drugo, ne manje važno: širina i dubina zahvata u strukturu kontrastiranih jezika.

¹³ Zagreb Conference... (v. bilješku 12), *Discussion*, str. 153.

¹⁴ Bogdan Terzić, »O problemu slavističkih konfrontativnih studija«, *Zivi jezici*, knj. XI, br. 1—4, Beograd 1969, str. 37—41.

¹⁵ Navodim dva primjera iz citiranog članka S. Jelíneka: »... poskytuje metodice, jak známo především synchronní konfrontační (kontrastivní) zkoumání jazyků.« (str. 95). I dalje: L. Novikov ... piše o konfrontačním aspektu: »... рассматривается учет родного языка обучающихся, т.е. контрастивность описания иностранного (недородного) языка« (str. 96).